

مصائب خانواده در عصر کرونا

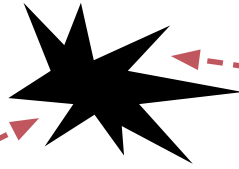

دکتر حسن محدثی گیلوایی
جامعه‌شناس

کرونا بر خانواده و مناسبات خانوادگی تأثیر دارد. کرونا می‌تواند برخی فرصت‌ها را از اعضای خانواده بگیرد. خیلی از اعضای خانواده در روابط با هم، به دلیل تعارض انتظارات و منافع، دچار تضاد هستند؛ تضادهایی که گاهی پایدارند. روابط والدین یا یکدیگر، روابط والدین با فرزندان، و روابط بین فرزندان با هم بسیاری از اوقات دچار چالش می‌شوند. در گذشته آن‌ها وقتی دچار تنش با یکدیگر می‌شدند، از خانه بیرون می‌رفتند؛ در این فاصله در روابط خود تأمل و بازاندیشی می‌کردند و این فاصله موجب فروکش کردن تنش می‌شد. شاید مسئله حل نمی‌شد، اما می‌توانست تخفیف پیدا کند.

تا پیش از این، روابط اعضای خانواده به حداقل رسیده بود. آن‌ها برخی از روابط و علاقه‌های خود را در بیرون از خانه دنبال می‌کردند و بدین گونه از فشارهای روابط خانوادگی بر خود می‌کاستند. اما بر اثر کرونا، به دلیل از دست رفتن فرصت‌های بیرون از خانه، این روابط بیشتر شده است.

همچنین، بسیاری از منابعی که در دوره پیش از کرونا، صرف امور دیگر می‌شد، حالا باید در خانواده و برای مسائل مربوط به کرونا استفاده شود. امکانات اقتصادی بسیاری از افراد در شرایط کنونی به دلیل تعطیل شدن اغلب کسب‌وکارها از بین رفته است و افراد خانواده و به‌ویژه نان‌آورها تحت

فشار اقتصادی قرار گرفتند. بنابراین آن‌ها دیگر نمی‌توانند خیلی از خدماتی را که قبل از کرونا به اعضای خانواده می‌دادند، در این وضعیت ارائه بدهند. چون کرونا به شغل و منابع درآمدی آن‌ها آسیب زده است. این در حالی است که انتظارات خانواده همچنان در جای خود باقی است، اما سرپرست خانواده نمی‌تواند به آن انتظارات پاسخ بدهد. این خود منشأ تنش‌ها و تضادهای می‌شود.

بسیاری از خانواده‌ها در ایران خدماتی به فرزندان خود ارائه می‌دادند تا آن‌ها را راضی نگه دارند. به دلیل نظام تربیت و تعلیم در ایران، والدین زیادی خادمان فرزندان خود شدند. اما در این شرایط بخش عمده‌ای از این فرصت‌ها از آن‌ها گرفته شده است. همین موجب شده است، روابط اجتماعی خطرآفرین شود و خشونت‌های خانوادگی افزایش یابند. گزارش‌ها هم تأیید می‌کنند که چه در ایران و چه در بسیاری از کشورهای دیگر دنیا، در ایام کرونا خشونت‌های خانگی افزایش پیدا کرده‌اند.

ما باید خانواده‌ها را به‌طور مورد به مورد در نظر بگیریم. باید ببینیم هر خانواده ایرانی در این وضعیت چه آسیبی خورده است. برخی از کسانی که از طبقات بالا و متوسط به بالا هستند و امکاناتی در اختیار دارند، می‌توانند با فشار کمتری از این مرحله بگذرند. آن‌ها زیاد تحت تأثیر شرایط جدید قرار نمی‌گیرند. ولی خانواده‌هایی که آسیب دیده‌اند و منابعی را از دست داده‌اند، به بازسازی منابع خویش مشغول می‌شوند.

ممکن است درگیری‌هایی که در این شرایط بین اعضای خانواده پدید می‌آیند، پس از اپیدمی کرونا تداوم پیدا کنند و ابعاد تازه‌ای به خود بگیرند. ممکن است افراد شناخت تازه‌ای نسبت به هم پیدا کنند؛ نگاهشان نسبت به یکدیگر تغییر کند و در روابط با هم تجدیدنظر کنند. ممکن است برعکس این هم باشد. در برخی خانواده‌ها این نزدیکی موجب شود تا اعضا همکاری کردن و هماهنگی با یکدیگر را در ضرورت وضعیت کرونایی بیشتر

بیاورند و تمرین کنند. این خودش کمک می‌کند تا آن‌ها به هم نزدیک‌تر شوند.

به نظر می‌رسد اگر دوران کرونایی مدت زمان بیشتری، طول بکشد، فشارها بر اعضای خانواده‌ها بیشتر شود و در این صورت احتمال تغییر قوت می‌گیرد. گزارش‌هایی وجود دارند که برخی از افراد در حال افسرده شدن هستند. برخی از افراد به نوع فعالیت خاصی علاقه داشته‌اند و با آن، احساس هویت و معنا می‌کرده‌اند، اما حالا از آن دور و دچار افسردگی شده‌اند. همین موضوع می‌تواند مسائلی جدی برای خانواده‌ها پدید آورد.

یا فرزندان یک خانواده، پیش از کرونا، بیشتر وقت خود را در بیرون از منزل سپری می‌کردند. حالا مجبور به خانه ماندن هستند و از این وضع شکایت می‌کنند. وقتی این مدت بیشتر طول بکشد، همین وضعیت می‌تواند به والدین منتقل شود و منشأ افسامی از درگیری شود. این‌ها را باید مورد به مورد و گروه به گروه بررسی کرد. براساس گزارش‌ها و تحقیقات «دفتر مطالعات اجتماعی شهرداری تهران» و «ایسیا» که روز ۲۲ فروردین منتشر شد، در این مدت تنش‌های خانوادگی ۱۶ درصد افزایش داشته است. اگر صحت داشته باشد، ایده فوق را تأیید می‌کند.

خانواده‌ها برای سازگاری با این تنش‌ها و فشارها به منابعی نیاز دارند. خانواده‌های طبقات متوسط به پایین به منابع کمتری دسترسی دارند. منابعشان زودتر تمام می‌شود. اما توقع و انتظارات اعضای خانواده سر جای خودش باقی است. این در حالی است که منابعی برای پاسخ‌گویی به این انتظارات وجود ندارد. پس فشارها بر آن‌ها بیشتر است.

